

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО У «ЗЕЛЕНІЙ КІМНАТІ»: МІНІМАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Марченко А. Р.

асистент кафедри процесуального права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

вул. Університетська, 19, Чернівці, Україна

orcid.org/0009-0002-3818-4450

a.marchenko@chnu.edu.ua

Ключові слова: «зелена кімната», психологічні особливості, вікові особливості, кримінальне склочинство, міжнародні стандарти, допит.

Методика проведення допиту неповнолітньої особи «Зелена кімната» стрімко набуває популярності у криміналістичній практиці та надає нові можливості, забезпечуючи захист психологічного стану дитини та покращуючи якість отриманої інформації. Стаття містить порівняльний аналіз практики допиту неповнолітніх у кримінальних справах з міжнародними стандартами та рекомендаціями. Система роботи в «зелених кімнатах» враховує вікові та психологічні особливості як тих дітей, котрі перебувають у конфлікті (скоїли правопорушення або злочини), так тих, що і в контакт із законом (стали жертвами або свідками злочину чи правопорушення). Для таких дітей необхідні особливі, порівняно із дорослими, юридичні процедури, соціальний супровід, допомога та реабілітаційні послуги та виховання. Такі процедури мають здійснюватися в спеціально обладнаних приміщеннях. На сьогодні проведення допиту неповнолітнього з використанням методики «Зелена кімната» відбувається не часто, у зв'язку із відсутністю законодавчого регулювання. Однак у статті проаналізовано судову практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

Під час допиту з метою з'ясування обставин використовуються різноманітні методи, такі як малюнки, тести, анонімні ляльки та опитування. Отримані результати використовуються для складання рекомендаційного висновку спеціаліста, який працював з дитиною. Визначено, що допит є основним джерелом доказової інформації для кримінального провадження, тому отримання та оцінка інформації, отриманої під час допиту, залежать від знання психологічних особливостей допитуваного.

Проаналізовано особливості проведення допиту (опитування) дитини за допомогою «зеленої кімнати». Основною метою застосування «зелених кімнат» у роботі з дітьми, які стали жертвами або свідками насильницьких злочинів, є зменшення впливу травматичного досвіду на дитину під час проведення опитування.

FEATURES OF INTERROGATING MINORS IN THE 'GREEN ROOM': MINIMUM STANDARDS AND ANALYSIS OF COURT PRACTICE

Marchenko A. R.

Assistant Professor at the Department of Procedural Law

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Universytetska str., 19, Chernivtsi, Ukraine

orcid.org/0009-0002-3818-4450

a.marchenko@chnu.edu.ua

Key words: 'green room',
psychological characteristics,
age characteristics, criminal
proceedings, international
standards, interrogation.

The Green Room method of interrogating minors is rapidly gaining popularity in criminal investigation practice and offers new opportunities, ensuring the protection of the child's psychological state and improving the quality of the information obtained. The article contains a comparative analysis of the practice of interrogating minors in criminal cases with international standards and recommendations. The system of work in 'green rooms' takes into account the age and psychological characteristics of both children who are in conflict with the law (who have committed offences or crimes) and those who are in contact with the law (who have been victims or witnesses of a crime or offence). Such children require special legal procedures, social support, assistance, rehabilitation services and education compared to adults. Such procedures should be carried out in specially equipped premises. Currently, the use of the 'Green Room' method for interrogating minors is not common due to the lack of legislative regulation. However, the article analyses the judicial practice of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court.

During questioning, various methods are used to clarify the circumstances, such as drawings, tests, anonymous dolls and surveys. The results obtained are used to compile a recommendation from the specialist who worked with the child. It has been determined that questioning is the main source of evidence for criminal proceedings, therefore, obtaining and evaluating the information obtained during questioning depends on knowledge of the psychological characteristics of the person being questioned.

The features of questioning (surveying) a child using the 'green room' method have been analysed. The main purpose of using 'green rooms' in working with children who have been victims or witnesses of violent crimes is to reduce the impact of traumatic experiences on the child during questioning.

Постановка проблеми. У зв'язку з тим, що КПК України не містить обов'язку під час досудового розслідування проводити допит малолітньої особи за методикою «Зелена кімната», то для доведення винуватості особи у вчиненні розпусних дій щодо малолітніх осіб, у тому числі членом сім'ї, проведення такої слідчої дії щодо малолітньої особи без урахування зазначеної методики допиту не є порушенням вимог КПК України, зважаючи, що даний спосіб опитування орієнтований на мінімізацію та запобігання повторної травматизації психіки дитини і несе виключно методичний характер. Актуальним буде проаналізувати судову практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду з даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання методики «Зелена кім-

ната» під час проведення допиту за участю неповнолітнього досліджувалась багатьма вченими, такими як О.Г. Литвиненко, Н.О. Пряхіна, О.І. Пташник-Середюк та ін. Емпіричною базою дослідження є практика Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

Мета дослідження – вивчення методологічних засад проведення допиту неповнолітньої особи із застосуванням методу «зеленої кімнати» відповідно до норм національного законодавства та міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Зелена кімната – це система заходів для забезпечення прав і свобод дитини в ході слідчих та процесуальних дій через створення сучасних умов та впровадження європейських стандартів у спілкуванні офіцерів поліції з дитиною, що стала свідком або постраждала від злочину, або знаходиться у кон-

флікті із законом. Такий підхід використовується у багатьох країнах світу, зокрема у Німеччині, Польщі, Естонії, Грузії тощо [13].

На стадії досудового розслідування однією із найважливіших слідчих (розшукових) дій є допит, мета якого – отримання інформації «із перших вуст» від того, чи іншого учасника кримінального процесу. Одним із вразливих учасників кримінального процесу є неповнолітній підозрюваний, допит якого згідно чинного законодавства також має певні особливості, зокрема він здійснюється у присутності захисника, законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Оскільки неповнолітні, які потрапляють у конфлікт із законом є вразливими, та в силу свого віку не розуміють всього, що відбувається під час кримінального процесу, сприймають інформацію через посередників – законного представника та адвоката, тому до проведення з ними допиту потрібні підходи із врахуванням його вікових та психологічних потреб, та з детальним плануванням цієї слідчої (розшукової) дії. На наш погляд, допит неповнолітнього підозрюваного має здійснюватися із використанням методики «Зелена кімната», як того вимагають міжнародні стандарти здійснення правосуддя щодо дітей [9, с. 190].

І.В. Гловюк наводить аналіз судової практики, у якому зазначає про те, що посилання на методику «Зелена кімната» є, крім вироків, у судових рішеннях щодо: запобіжних заходів (для обґрунтування підстав їх застосування); тимчасового доступу до речей і документів; продовження строку досудового розслідування; залучення експерта для проведення експертизи. Зокрема, йдеться про психолого-психіатричну експертизу; депонування показань у порядку ст. 225 КПК України [5, с. 6–7]. Тобто «Зелені кімнати», попри свою не регламентованість у національному законодавстві, все ж таки використовуються під час досудового розслідування кримінальних проваджень, а отримані дані в подальшому у судах визнаються належними та допустимими.

«Зелені кімнати» є новим явищем для України. Уперше цей термін з'явився у 2008 р. Департаментом кримінальної міліції у справах дітей були видані Методичні рекомендації щодо організації та функціонування «зеленої кімнати» для дітей, які потребують соціально-психологічного захисту. У 2012 р. була спроба офіційно впровадити системні зміни стосовно засад спілкування з дітьми, що потрапили у поле зору правоохоронних органів, оскільки на рівні відомчого документа «Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей» від 19.12.2012 № 1176 було вжито поняття «зелена кімната». Утім, далі хід реформи у цьому напрямі

зупинився, адже сьогодні згаданий документ утратив чинність, а у новій «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 № 1044 таке поняття взагалі відсутнє. Проте в нашій країні юридичну силу мають не лише українські НПА, а й міжнародні, які регламентують проведення допиту у такій кімнаті. Фундаментальні підвалини такого правосуддя були закладені ще в 1985 р. разом із прийняттям Мінімальних стандартів ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), а в 1989 р. Конвенції про права дитини. Передусім «Пекінські правила» зобов'язують компетентні органи державної влади «поважати правовий статус неповнолітнього, сприяти його благополуччю та уникати спричинення шкоди з урахуванням обставин справи» [14].

Методика «Зелена кімната» може застосовуватись слідчими та ювенальними поліцейськими для проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини [10]. Метою методики «Зелена кімната» є отримання достовірних показань дитини під час проведення її допиту/опитування в умовах мінімізації та недопущення повторної травматизації її психіки.

Посилання захисника на те, що допит малолітніх проводився без врахування методики допиту цієї категорії осіб «Зелена кімната» є безпідставними [11].

Опитування в «Зеленій кімнаті» становить собою лише спеціальний спосіб проведення допиту чи опитування, результатом якого мають стати відомості, що містяться в показаннях особи, яку опитують.

Слід зазначити, що чинний кримінальний процесуальний закон не містить обов'язку під час досудового розслідування проводити допит малолітньої особи за методикою «Зелена кімната», а сама методика носить виключно методичний характер, тому істотних порушень вимог КПК не допущено.

Доводи сторони захисту про те, що в матеріалах кримінального провадження відсутні фактичні дані про наявність на одязі ОСОБА_7 слідів біологічного походження, зокрема слини, сперматозоїдів та клітин, що підтверджує відсутність факту еякуляції, у цьому конкретному кримінальному провадженні не впливають на доведеність винуватості ОСОБА_7.

Переконливих та достатніх доводів, які би ставили під сумнів додержання місцевим судом приписів статей 84, 91, 94 КПК та правильність застосування закону України про кримінальну

відповідальність при кваліфікації дій ОСОБА_7, в касаційних скаргах не наведено та перевіркою матеріалів провадження не встановлено.

У постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17 січня 2023 року [12] зазначено, що Суд звертає увагу на особливості провадження щодо малолітніх свідків і потерпілих. Низка міжнародних договорів, ратифікованих Україною, і документи міжнародних органів, до яких належить Україна, надають особливе значення забезпеченню інтересів дитини під час кримінального процесу. Стаття 3 Конвенції ООН про права дитини передбачає, що в усіх діях щодо дітей першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Відповідно до Керівних принципів ООН щодо судочинства у питаннях дітей-жертв і дітей-свідків злочинів [4] кожна дитина має право на першочергову увагу якнайкращому забезпеченню своїх інтересів, включаючи право на захист і можливість гармонійного розвитку.

Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, вимагають від Держав-учасниць гарантувати ефективне здійснення прав дітей, щоб їх найкращим інтересам приділялась першочергова увага в усьому, що стосується або зачіпає їх інтереси.

Пункт (е) частини 1 статті 35 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [7] передбачає, серед іншого, що кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження.

Відповідно до пункту 49 Віденських керівних принципів [3] держави повинні перевірити, оцінити і поліпшити, якщо це необхідно, стан доказового і процесуального права, що регулює становище дітей-свідків злочинів, аби у повному обсязі забезпечити захист їхніх прав, і що слід намагатися, наскільки можливо, не допускати прямих контактів між дитиною-жертвою і правопорушником під час процесу розслідування і кримінального переслідування, а також в ході судових слухань. Пункт 50 того ж документу визначає, що Держави мають розглянути питання про внесення змін, якщо в цьому є потреба, до своїх кримінально-процесуальних кодексів, щоб дозволити, зокрема, зняття показань дитини-свідка на відеоплівку і представлення їх до суду як офіційно визнаного доказу. Зокрема, службовцям поліції і прокуратури, суддям слід понад усе враховувати інтереси дитини, наприклад, під час поліцейських операцій і опитування дітей-свідків.

Керівні принципи ООН щодо судочинства у питаннях дітей-жертв і дітей-свідків злочинів

[4] зазначає, що забезпечення інтересів дитини має відбуватися «з урахуванням необхідності гарантій прав обвинувачених і засуджених за злочини осіб», і забезпечувати «високі стандарти збору доказів для забезпечення справедливого і рівноправного завершення процесу відправлення правосуддя», «дотримання прав дітей не повинно ставити під загрозу права інших зацікавлених сторін» [6].

Тому в своїй оцінці, чи було забезпечено засудженому його право на справедливий судовий розгляд, Суд матиме на увазі суттєве обмеження сторони захисту у відстоюванні своєї позиції внаслідок неможливості перехресного допиту потерпілої.

ЄСПЛ у рішеннях у справах «Al-Khawaja et Tahery c. Royaume-Unia» [1] та «Schatschaschwili c. Allemagne» [2] узагальнив свої підходи до впливу такої ситуації на справедливість розгляду в цілому.

Як зазначив ЄСПЛ, при застосуванні цих принципів слід відповісти на три питання: (1) чи існували вагомі причини для відсутності свідка і для допуску показань відсутнього свідка як доказів; (2) чи були показання відсутнього свідка єдиною чи вирішальною підставою для висновку про винуватість або мали суттєвий вплив на цей висновок; і (3) чи існували достатні врівноважуючі фактори, враховуючи суворі процесуальні гарантії, що компенсували ускладнення, з яким стикається сторона захисту в результаті допущення неперевіраних перехресним допитом доказів і забезпечували, щоб розгляд справи у цілому був справедливим. Також ЄСПЛ відзначав, що можливість допитати свідка обвинувачення, який відсутній під час судового розгляду, на стадії досудового розслідування є важливою процесуальною гарантією, яка може компенсувати ускладнення сторони захисту, що виникли внаслідок відсутності такого свідка під час судового розгляду.

Головна мета методики «Зелена кімната» полягає у створенні умов, які зменшують вплив стресу на дитину та підвищують об'єктивність і надійність отриманої інформації. Для досягнення зазначеної мети передбачається використання спеціально обладнаних приміщень, де створені максимально комфортні та безпечні умови для дітей. «Зелена кімната» обладнана таким чином, щоб дитина не відчувала тривоги та страху. У таких кімнатах зазвичай присутні м'які меблі, яскраві, але заспокійливі кольори, іграшки або інші предмети, що допомагають дитині відволіктися та почуватися невимушено. Крім того, у процесі допиту присутній лише фахівець, який спеціалізується на роботі з дітьми та знає особливості дитячої психології. Це може бути психолог, соціальний працівник або слідчий, що пройшов спе-

ціальну підготовку. У більшості випадків слідчий і адвокати спостерігають за процесом з іншої кімнати через одностороннє скло чи відеокамеру. Також важливим елементом цієї методики є використання відеозапису [15]. В умовах реформування правової системи України впровадження методики «Зелена кімната» є надзвичайно важливим завданням, оскільки вона дозволяє наблизити національне правосуддя до міжнародних стандартів, спрямованих на захист прав дітей. Вивчення та вдосконалення цієї методики є необхідним кроком до підвищення ефективності судового процесу та досягнення справедливості з урахуванням інтересів неповнолітніх та є важливим кроком до удосконалення ювенальної юстиції.

Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що, методика «Зелена кімната», поєднана із застосуванням анатомічних ляльок під час проведення допиту малолітнього потерпілого, який став жертвою злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною є багатокомпонентним та дієвим

засобом, який дозволяє встановити психологічний контакт з малолітнім потерпілим та отримати достовірні відомості під час допиту при цьому звести до мінімуму шкідливий вплив на психіку дитини. Прийняття відповідних змін на законодавчому рівні, дозволить наблизити норми вітчизняного законодавства до чинних стандартів законодавства країн Європейського Союзу [8].

Таким чином, методика «Зелена кімната» є альтернативою під час допиту дітей. Процесуальна неврегульованість допиту неповнолітнього підозрюваного в умовах «Зеленої кімнати» може бути адаптована під діючі норми міжнародних стандартів кримінального судочинства та внесення відповідних норм у чинне законодавство України. Аналізуючи наявну судову практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду використання «зелених кімнат» забезпечує дотримання прав дітей у кримінальному процесі, а також наближення до втілення міжнародних стандартів захисту прав дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Affaire Al-Khawaja et Tahery c. Royaume-Uni. Requêtes nos 26766/05 et 22228/06. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-108073>
2. Affaire Schatschaschwili c. Allemagne. Requête no 9154/10 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159590>
3. Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System, 21 July 1997, Economic and Social Council resolution 1997/30. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/guidelines-action-children-criminal-justice-system>
4. Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, ECOSOC Resolution 2005/20, § 8(c). URL: <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>
5. Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, ECOSOC Resolution 2005/20, § 12. URL: <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>
6. Глов'юк І.В. Використання методики «Зелена кімната» при збиранні та оцінці фактичних даних: судова практика. Інформаційний бюлетень з проблем діяльності підрозділів Національної поліції / гол. ред. О. М. Балинська. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 48 с.
7. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті Комітетом міністрів 17 листопада 2010 року під час 1098-го засідання заступників міністрів. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>
8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифіковано Законом № 4988-VI від 20.06.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
9. Кривопуск О. Застосування методики «Зелена кімната» під час проведення допиту малолітнього потерпілого з розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною. URL: <https://www.academia.edu>
10. Литвиненко О.Г., Окремі аспекти використання «Зеленої кімнати» як місця допиту неповнолітнього підозрюваного. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 5. 2022 С. 189–194.
11. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. 48 с.
12. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17 січня 2024 року. Справа № 335/4038/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355>
13. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17 січня 2023 року. Справа № 753/13113/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355>
14. Пронкін С. Громадська організація «Інформаційно-аналітичний центр» Громадський Простір» 25.05.2020. URL: <https://www.prostir.ua/?news=zelena-kimnata-dlya-ditej>
15. Пряхіна Н.О., Пташник-Середюк О.І. Урахування психологічних особливостей розвитку особистості неповнолітніх під час допиту (опитування) за методикою «Зелена кімната». URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/47.pdf>

16. Чекал О.Г. Сутність методики «Зелена кімната» в допиті/опитуванні неповнолітніх. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e934868a-bc21-49f5-bcaf-fcb5810a63ba/content>

REFERENCES

1. Affaire Al-Khawaja et Tahery c. Royaume-Uni. Requêtes nos 26766/05 et 22228/06. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-108073>
2. Affaire Schatschaschwili c. Allemagne. Requête no 9154/10 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159590>
3. Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System, 21 July 1997, Economic and Social Council resolution 1997/30. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/guidelines-action-children-criminal-justice-system>
4. Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, ECOSOC Resolution 2005/20, § 8(c). URL: <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>
5. Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, ECOSOC Resolution 2005/20, § 12. URL: <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>
6. Hloviuk I.V. (2022) Vykorystannia metodyky "Zelena kimnata" pry zbyranni ta otsyntsi faktychnykh danykh: sudova praktyka [Use of the Green Room method in collecting and assessing factual data: judicial practice]. Informatsiyni biuleten z problem diialnosti pidrozdiliv Natsionalnoi politsii / hol. red. O. M. Balynska. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 48 s.
7. Kerivni pryntsyipy Komitetu ministriv Rady Yevropy shchodo pravosuddia, druzhnogo do ditei, pryiniati Komitetom ministriv 17 lystopada 2010 roku pid chas 1098-ho zasidannia zastupnykiv ministriv [Guiding principles of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 during the 1098th meeting of the Ministers' Deputies]. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>
8. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnoho nasylstva, ratyfikovano [Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse] Zakonom № 4988-VI vid 20.06.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
9. Kryvopusk O. Zastosuvannia metodyky "Zelena kimnata" pid chas provedennia dopytu malolitnoho poterpiloho z rozsliduvannia zlisnoho nevykonannia oboviazkiv po dohliadu za dytynoiu [Application of the Green Room methodology during the interrogation of a minor victim in an investigation of malicious failure to fulfil child care obligations]. URL: <https://www.academia.edu>
10. Lytvynenko O.H. (2022) Okremi aspekty vykorystannia "Zelenoi kimnaty" yak mistisia dopytu nepovnolitnoho pidozriuvanoho [Certain aspects of using the 'Green Room' as a place for questioning a minor suspect]. Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii № 5. S. 189–194.
11. Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii roboty z ditmy za metodykoïu "Zelena kimnata" dlia slidchykh ta yuvenalnykh politseyskykh [Methodological recommendations on working with children using the 'Green Room' methodology for investigators and juvenile police officers]. Kyiv, 2021. 48 s.
12. Postanova Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 17 sichnia 2024 roku [Decision of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court of 17 January 2024]. Sprava № 335/4038/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355>
13. Postanova Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 17 sichnia 2023 roku [Decision of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court of 17 January 2023]. Sprava № 753/13113/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355>
14. Pronkin S. (2020) Hromadska orhanizatsiia "Informatsiino-analitychnyi tsentr" Hromadskyi Prostir" [Public organisation 'Information and Analytical Centre 'Public Space']] 25.05.2020. URL: <https://www.prostir.ua/?news=zelena-kimnata-dlya-ditej>
15. Priakhina N.O., Ptashnyk-Serediuk O.I. Urakhuvannia psykholohichnykh osoblyvostei rozvytku osobystosti nepovnolitnykh pid chas dopytu (opytuvannia) za metodykoïu "Zelena kimnata" [Taking into account the psychological characteristics of the development of minors during interrogation (questioning) using the 'Green Room' methodology]. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/47.pdf>
16. Chekal O.H. Sutnist metodyky "Zelena kimnata" v dopyti/opytuvanni nepovnolitnykh [The essence of the 'Green Room' methodology in the interrogation/questioning of minors]. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e934868a-bc21-49f5-bcaf-fcb5810a63ba/content>

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025
Дата публікації: 30.09.2025